

SINTEZA OBSERVAȚIILOR

***la proiectele de măsuri ale Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în
Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante cu amănuntul
corespunzătoare serviciilor de acces și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe***

Perioada de consultare pentru proiectele de măsuri ale Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM) de identificare, analiză și reglementare a **piețelor relevante cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe**, publicate pe pagina de internet a ANCOM la data de 15 iulie 2009, a expirat la data de 28 august 2009.

Proiectele supuse consultării au avut drept scop evaluarea necesității definirii și, după caz, definirea unor piețe relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante* în ceea ce privește serviciile de acces și serviciile de apeluri furnizate la puncte fixe, precum și analizarea situației concurențiale pe piețele astfel definite, în sensul determinării eventualelor furnizori cu putere semnificativă, și stabilirea măsurilor de reglementare necesare pe piețele analizate în vederea eliminării problemelor concurențiale identificate.

Setul de proiecte supus consultării a cuprins următoarele documente:

a) expunere de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de acces și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe;

b) proiect de decizie a președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații privind identificarea piețelor relevante ale serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie, ale serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie, precum și ale serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie;

c) proiect de decizie a președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații privind desemnarea Societății Comerciale „Romtelecom” – S.A. ca furnizor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de acces la un puncte fixe la rețelele publice de telefonie și impunerea de obligații în sarcina acesteia.

Piața relevantă identificată a fost *pieța serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie*, iar S.C. Romtelecom S.A. a fost desemnat ca furnizor cu putere semnificativă pe această piață, în sarcina acestuia fiind propusă impunerea unor remedii specifice.

Piața serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie corespunde pieței nr. 1 din Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Recomandarea CE).

În ceea ce privește serviciile de apeluri furnizate la puncte fixe la nivel cu amănuntul, piețele corespunzătoare acestor servicii au fost eliminate din Recomandarea CE. Având în vedere dispozițiile recitalului 17 din Recomandarea CE, potrivit cărora, în cazul piețelor relevante care nu mai sunt incluse în Recomandare, dar care au fost analizate anterior și pe care au fost impuse remedii în sarcina unor furnizori cu putere semnificativă, autoritățile de reglementare au obligația de a reanaliza piețele respective, în vederea menținerii, modificării sau retragerii obligațiilor impuse, ANCOM a verificat îndeplinirea „testului celor trei criterii”. Întrucât pe piețele relevante ale produsului corespunzătoare serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe cele trei criterii nu sunt îndeplinite în mod cumulativ, ANCOM consideră că nu se mai justifică impunerea unor obligații *ex ante*.

În conformitate cu dispozițiile art. 50 alin. (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 privind cadrul general de reglementare a comunicațiilor, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 591/2002, cu modificările și completările

ulterioare, ANCOM are obligația de a publica, pe pagina sa de internet, un material de sinteză a observațiilor primite cu privire la măsurile supuse consultării, care va preciza și poziția sa față de aceste observații.

Observațiile primite de către ANCOM în cursul perioadei de consultare se referă la următoarele aspecte:

I. Observații privind identificarea și analizarea piețelor relevante susceptibile pentru reglementate *ex ante*, corespunzătoare serviciilor de acces, respectiv serviciilor de apeluri la puncte fixe

1. În procesul definirii pieței relevante a produsului, nu ar trebui luate în considerare condițiile concurențiale existente la nivelul serviciilor analizate

Potrivit dispozițiilor cuprinse la punctul 2.1. – *Metodologii folosite pentru definirea piețelor*, din Nota Explicativă a Recomandării CE, autoritățile naționale de reglementare vor lua în considerare în procesul de definire a pieței și elementele prevăzute la paragraful 20 din Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C 165/03 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice (Instrucțiunile CE), respectiv rezultatele anterioare, actuala poziție pe piață, precum și așteptările cu privire la evoluțiile viitoare ale condițiilor concurențiale.

De asemenea, potrivit paragrafului 38 din Instrucțiunile CE, concurența potențială reprezintă a treia sursă de constrângeri concurențiale, alături de substituibilitatea la nivelul cererii și ofertei. Acest factor este avut în vedere în cuprinsul analizei de piață, fie în cadrul procesului de definire a pieței relevante, fie la etapa analizării situației concurențiale în vederea desemnării furnizorilor cu putere semnificativă pe piață.

Mai mult, în conformitate cu dispozițiile paragrafului 44 din Instrucțiunile CE, piața relevantă a produsului/serviciului cuprinde acele produse sau servicii care sunt suficient de interschimbabile/substituibile nu doar din punctul de vedere al caracteristicilor lor obiective, dar și din punctul de vedere al condițiilor concurențiale, această din urmă analiză nelimitându-se întotdeauna la structura cererii și a ofertei pe piața supusă analizei. Aceste concluzii sunt susținute și de jurisprudența europeană indicată la nota de subsol (32) din Instrucțiunile CE.

Prin urmare, o analiză de substituibilitate în vederea determinării unei piețe relevante nu poate fi realizată ignorându-se condițiile concurențiale ce caracterizează furnizarea serviciilor respective. Analizarea condițiilor concurențiale corespunzătoare furnizării diferitelor servicii poate aduce lămuriri suplimentare cu privire la gradul de substituibilitate a cererii sau a ofertei între două servicii. Dacă două servicii ar fi perfect substituibile din punctul de vedere al cererii sau al ofertei, este foarte probabil ca această situație să se reflecte în existența unor condiții concurențiale omogene la nivelul furnizării acestor servicii. În orice caz, de cele mai multe ori, substituibilitatea cererii sau a ofertei nu este perfectă, situație în care indicii suplimentare pot rezulta analizând condițiile concurențiale de furnizare a serviciilor.

2. Serviciile de acces la puncte fixe și serviciile de acces la puncte mobile, respectiv serviciile de apeluri furnizate la puncte fixe și serviciile de apeluri furnizate la puncte mobile ar trebui incluse în aceeași piață relevantă.

Față de observațiile primite din partea unuia dintre respondenți prin care se susține că este îndeplinit criteriul substituibilității cererii între serviciile de acces la puncte fixe și serviciile de acces la puncte mobile, ANCOM precizează următoarele:

1. Așa cum s-a precizat în Expunerea de motive, pe baza datelor analizate, ANCOM consideră că este puțin probabil ca un număr semnificativ de utilizatori finali să renunțe la serviciile de acces la puncte fixe în favoarea utilizării în mod exclusiv a serviciilor de acces la puncte mobile sau invers, astfel încât o creștere cu 5-10% a tarifelor pentru una dintre cele două categorii de servicii să determine constrângeri concurențiale asupra furnizorului în cauză. Prin urmare, utilizarea în paralel a celor două categorii de servicii este mai degrabă o dovadă a existenței unei relații de complementaritate, decât de substituibilitate. Dovadă în acest sens stau atât datele de piață privind utilizarea (și nu privind ratele de penetrare) la nivel individual și pe gospodăria a acestor servicii¹, dar și indiciile care au rezultat din studiile de piață realizate de Autoritate de-a lungul ultimilor 2 ani și care susțin aceste concluzii. Astfel, conform rezultatelor disponibile din studiile de piață realizate în rândul utilizatorilor finali în anul 2008, în cazul unei creșteri ipotetice a tarifelor cu 5-10% pentru serviciile de acces la puncte fixe, numai 7-10% dintre utilizatorii finali – persoane fizice și 3,5% dintre utilizatorii finali – persoane juridice ar renunța la serviciile de telefonie la puncte fixe în schimbul utilizării în mod exclusiv a serviciilor de telefonie la puncte mobile.

Conform aceluiași studiu, un procent de numai 9% dintre utilizatorii finali-persoane fizice au declarat că este probabil sau foarte probabil ca în următoarele 12 luni să renunțe la furnizorul de servicii de acces la puncte fixe, iar, dintre aceștia, aproximativ o treime (ceea ce ar reprezenta 3% din totalul utilizatorilor) va continua să utilizeze diverse tipuri de servicii de telefonie la puncte fixe (fie va înlocui furnizorul actual cu un alt furnizor de servicii de acces la puncte fixe, fie va utiliza servicii de tip Homezone sau VoIP, fie va utiliza cartele telefonice de la posturile publice cu plată).

De asemenea, informațiile care descriu comportamentul efectiv al utilizatorilor finali susțin comportamentul declarat al acestora: numai 3% dintre utilizatorii finali – persoane fizice și 6% dintre utilizatorii finali – persoane juridice renunțaseră în ultimele 12 luni la serviciile de acces la puncte fixe. Mai mult, majoritatea utilizatorilor finali (87%) care renunțase la utilizarea serviciilor de acces la puncte fixe au ales oferte alternative tot de servicii de telefonie la puncte fixe, și nu în mod exclusiv oferte de telefonie la puncte mobile.

În ceea ce privește comportamentul de consum, dintre utilizatorii cu acces atât la servicii de telefonie la puncte fixe, cât și la servicii de telefonie la puncte mobile, atunci când se află acasă, 63% au răspuns că utilizează alternativ telefonul fix sau telefonul mobil atunci când doresc să efectueze un apel, în funcție de destinația apelată.

În concluzie, ANCOM nu contestă posibilitatea ca, în cazul unei creșteri cu 5-10% a tarifelor pentru abonamentele la serviciile de telefonie la puncte fixe, o parte dintre

¹ Deși rata de penetrare a telefoniei la puncte mobile (număr de cartele SIM active/populația României) a atins 114%, iar cea a telefoniei la puncte fixe la nivel de populație era de aproximativ 25% la 01.07.2009, trebuie avut în vedere că o linie fixă instalată într-o locuință poate fi utilizată în medie de aproximativ 3 persoane, în timp ce în cazul telefoniei mobile o persoană poate utiliza mai mult de un serviciu de telefonie, aparținând unuia sau mai multor furnizori (conform studiilor realizate în rândul utilizatorilor finali, numărul mediu de cartele SIM/utilizator este de 1,23).

utilizatorii de servicii de acces la puncte fixe să renunțe la acestea în favoarea utilizării în mod exclusiv a serviciilor de acces la puncte mobile, însă susține că nu există suficiente dovezi cu privire la faptul că numărul acestor utilizatori ar fi suficient de semnificativ pentru a determina constrângeri concurențiale asupra furnizorului respectiv.

2. În plus față de funcționalitatea și caracteristicile diferite ale celor două categorii de servicii, un alt motiv pentru care utilizatorii finali nu doresc să renunțe la serviciile de acces la puncte fixe este acela că le facilitează utilizarea la pachet a altor servicii de comunicații electronice, în special a serviciilor de acces la internet. Conform studiilor de piață efectuate de ANCOM în luna aprilie 2007, procentul utilizatorilor-persoane fizice care foloseau servicii de telefonie la puncte fixe la pachet cu alte servicii de comunicații electronice era de 28%, iar pe parcursul unui an acesta a înregistrat o creștere importantă, ajungând la 38%, fiind de așteptat ca și ulterior lunii iunie 2008 acest trend să continue (probabil depășind 50% în prezent), ținând seama și de orientarea celor mai importanți furnizori de servicii de comunicații electronice de a oferi pachete de servicii de tip 2-play, 3-play sau chiar 4-play. În rândul utilizatorilor finali – persoane juridice acest procent este mai ridicat, de 60%, înregistrând o creștere accentuată din anul 2007, când era de 40%. În plus, subliniem că existența unui număr important de utilizatori de servicii integrate reprezintă un indiciu suplimentar, și nu motivul principal al deciziei de a include cele două categorii de servicii în aceeași piață relevantă.

În ceea ce privește observația conform căreia, în pofida datelor privind comportamentul și gradul de utilizare a telefoniei la puncte fixe și mobile, prezentate de Autoritate în Expunerea de motive, în România, numărul persoanelor care au acces la servicii de telefonie la puncte mobile este mai mare decât numărul celor care au acces la servicii de telefonie la puncte fixe, datorită ratei de penetrare scăzute a telefoniei la puncte fixe, menționăm că, dimpotrivă, acesta poate reprezenta de fapt un argument în plus pentru a susține că o eventuală decizie de a include cele două categorii de servicii în aceeași piață relevantă pe baza acestor date ar fi simplistă și superficială, în condițiile în care există posibilitatea ca utilizarea pe scară largă a telefoniei la puncte mobile să fie determinată de lipsa accesului la servicii de telefonie la puncte fixe, și nu din motive de substituibilitate.

De asemenea, precizăm că România nu este singurul stat membru al Uniunii Europene în care rata de penetrare a serviciilor de telefonie la puncte mobile excede cu mult rata de penetrare a telefoniei la puncte fixe. La sfârșitul anului 2008, rata de penetrare a telefoniei la puncte fixe la 100 de gospodării era de peste 53%, iar numărul total de conexiuni active la serviciile de acces la puncte mobile era de 24,5 milioane, în timp ce raportul dintre conexiunile active la servicii de telefonie la puncte mobile și conexiunile de acces la serviciile de telefonie la puncte fixe era de 4,7, valoare apropiată de cea înregistrată în Polonia și care este depășită de cea înregistrată în alte 5 state membre UE, nicidecum înregistrându-se o valoare de 6,5, după cum este prezentat de unul dintre respondenți.

În plus, în studiul „e-Communications Households”, publicat de Comisia Europeană în anul 2008, invocat de unul dintre respondenți, se arată că România se situează printre cele 6 țări membre UE în care, pe parcursul anului 2007, rata de penetrare a serviciilor de acces la puncte fixe a înregistrat o tendință pozitivă (+3 puncte procentuale), în timp ce media UE a înregistrat o scădere de 2 puncte procentuale. De asemenea, România s-a situat printre cele numai 3 țări membre UE în care, pe parcursul anului 2007, numărul gospodăriilor care dispun doar de linie telefonică fixă și în care nu există acces mobil a înregistrat o tendință pozitivă (+1 punct procentual), în timp ce media UE a înregistrat o scădere de 1 punct procentual. Pe parcursul aceleiași perioade de timp, numărul

gospodăriilor în care există acces mobil și nu există linie telefonică fixă a înregistrat o stagnare în România, comparativ cu o creștere de 2 puncte procentuale a mediei statelor membre UE, datorată creșterii înregistrate în nu mai puțin de 13 state membre.

3. În ceea ce privește argumentul potrivit căruia tarifele pentru cele două categorii de servicii sunt similare, reprezentând un motiv în plus pentru existența substituibilității cererii, în primul rând precizăm că, dată fiind complexitatea ofertelor serviciilor de telefonie, realizarea cu acuratețe a unei comparații între tarifele celor două categorii de servicii de acces este un demers complex, care depinde de mai multe variabile, tarifele din ofertele comerciale reprezentând, eventual, doar niște indicii. În plus, chiar și în cazul în care tarifele celor două categorii de servicii ar fi comparabile, aceasta nu reprezintă *per se* o dovadă suficientă și clară a existenței substituibilității din punct de vedere al cererii între serviciile de acces la puncte fixe și serviciile de acces la puncte mobile. În al doilea rând, menționăm că o parte dintre planurile tarifare invocate nu mai sunt în vigoare sau au suferit modificări (de exemplu, oferta Zapp Fixtel a fost retrasă, iar abonamentul Romtelecom Voce Simplu costă 5,5 euro) sau nu sunt prezentate corect (de exemplu, abonamentul Cosmote de 17,85 euro nu are minute nelimitate în rețea; cel mai ieftin abonament cu minute nelimitate în rețea costă 68,5 euro fără TVA) și complet. În plus, în cazul tarifelor pentru serviciile de apeluri, cu toate că informațiile selectate nu sunt cele mai relevante, chiar din tabelul prezentat de unul dintre respondenți, pot fi observate diferențe semnificative între tarifele practicate de furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile și S.C. Romtelecom S.A. (diferențele sunt de aproximativ +20% până la +1200% pentru tarifele apelurilor originare la puncte mobile față de cele originare la puncte fixe).

În ceea ce privește observațiile legate de aplicarea criteriului *substituibilității ofertei*, Autoritatea subliniază că, deși în prezent există doi operatori de rețele publice mobile care furnizează servicii de acces la puncte fixe, s-a constatat că, din punct de vedere economic, nu este viabil pentru aceștia să renunțe la furnizarea serviciilor de acces la puncte mobile, în cazul unei creșteri cu 5-10% a tarifelor percepute pentru serviciile de acces la puncte fixe de către un furnizor monopolist ipotetic, cu scopul de a furniza exclusiv servicii de telefonie la puncte fixe. Serviciile de acces la puncte fixe furnizate prin intermediul rețelelor publice mobile, pe care ANCOM le-a inclus în piața relevantă a produsului, oferă posibilitatea utilizatorilor finali de servicii de telefonie la puncte mobile să achiziționeze suplimentar, de la un singur furnizor, și servicii de acces la puncte fixe, ceea ce denotă că cele două categorii de servicii sunt utilizate în paralel, în mod complementar.

În ceea ce privește serviciile de apeluri furnizate la puncte fixe și serviciile de apeluri furnizate la puncte mobile, din punctul de vedere al substituibilității cererii, prin realizarea unei comparații între volumul apelurilor realizate la puncte fixe și volumul apelurilor realizate la puncte mobile, se poate remarca că deși traficul total originat la puncte mobile a înregistrat creșteri în perioada 2004 - 2008, aproape toate apelurile astfel originare au fost realizate către destinații mobile, în timp ce pentru realizarea de apeluri la puncte fixe sunt preponderent originare apeluri la puncte fixe. Utilizarea, chiar dacă în proporții diferite, atât a telefoanelor mobile, cât și a telefoanelor fixe, denotă că decizia de a utiliza unul dintre servicii se ia în funcție de destinația, durata și momentul realizării apelului. De asemenea, conform datelor obținute din studiile realizate în rândul utilizatorilor finali, chiar dacă există un anumit procent de utilizatori finali care în cazul unei creșteri cu 5-10% a tarifului pentru serviciile de apeluri la puncte fixe ar trece la realizarea de apeluri la puncte mobile, acesta

nu este suficient de mare pentru a face această creștere profitabilă². Mai mult, în urma analizării datelor de piață privind volumul de trafic originat la puncte fixe de către utilizatorii finali, s-a constatat că traficul de voce local/național originat din rețelele publice fixe, deși a înregistrat o scădere continuă în perioada 2004 - 2007, în anul 2008 a înregistrat un reviriment, recuperând în mare parte scăderea înregistrată în cei doi ani precedenți. În cazul categoriilor de trafic realizat la puncte fixe către rețele publice mobile și către destinații internaționale, s-a observat că, în perioada 2004 - 2008, s-au înregistrat creșteri constante, ceea ce denotă o intensificare a utilizării acestor categorii de apeluri, în special în perioada 2006 - 2008.

În ceea ce privește oferta de servicii de apeluri de tip „Homezone”, astfel de servicii sunt furnizate ca servicii suplimentare serviciilor de telefonie la puncte mobile, serviciile de apeluri la puncte fixe fiind furnizate de către operatorii de rețele mobile de telefonie nu pentru a înlocui serviciile de apeluri la puncte mobile, ci pentru a permite realizarea, în paralel, și a serviciilor de apeluri la puncte fixe.

Comisia Europeană susține, în prezent, că serviciile de telefonie la puncte mobile nu reprezintă un substitut pentru serviciile de telefonie la puncte fixe, în acest sens neexistând nicio excepție în seriile de decizii pe care le-a adoptat până în prezent. Având în vedere că la nivel național, după cum s-a analizat pe larg în Expunerea de motive, nu există condiții specifice care să justifice substituibilitatea serviciilor de apeluri la puncte fixe cu serviciile de apeluri la puncte mobile, concluzia Autorității este aceea că cele două categorii de apeluri nu fac parte din aceeași piață relevantă.

3. Definirea unor piețe care includ atât serviciile de acces/apeluri la puncte fixe furnizate utilizatorilor finali – persoane fizice, cât și serviciile de acces/apeluri la puncte fixe furnizate utilizatorilor finali - persoane juridice, este corectă, dar concluzia conform căreia condițiile concurențiale pentru furnizarea celor două categorii de servicii sunt similare este incorectă, astfel încât, pentru analizarea situației concurențiale în vederea desemnării furnizorului cu putere semnificativă, ANCOM ar trebui să analizeze separat cele două segmente.

Cu privire la această observație, în primul rând, menționăm faptul că analizarea situației concurențiale în vederea determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă se realizează la nivelul pieței relevante identificate, adică se iau în considerare condițiile concurențiale în ansamblu, la nivelul tuturor serviciilor incluse în piața relevantă, și nu la nivelul fiecărei categorii de servicii care a făcut obiectul analizei de substituibilitate. În acest sens sunt și dispozițiile paragrafelor 19 și 20 din Instrucțiunile CE. Prin urmare, dacă anumite categorii de servicii/segmente de piață au fost incluse în aceeași piață relevantă, nu se poate realiza o analiză a situației concurențiale în mod separat, pe fiecare din segmentele respective de piață.

Astfel, în cazul pieței serviciilor de acces furnizate la puncte fixe, având în vedere că serviciile furnizate utilizatorilor finali - persoane fizice au fost incluse în aceeași piață relevantă cu serviciile furnizate utilizatorilor finali - persoane juridice, analizarea situației

² În cazul creșterii tarifelor pentru apeluri locale, 8% dintre utilizatorii finali-persoane fizice, respectiv 4,2% dintre utilizatorii finali-persoane juridice ar trece la utilizarea exclusivă a serviciilor de apeluri la puncte mobile, în cazul creșterii tarifelor pentru apeluri naționale, procentele ar fi de 7%, respectiv 4,5%, iar în cazul unei creșteri a tarifului pentru apeluri la puncte fixe către puncte mobile procentele ar fi de 8%, respectiv 5,8%. În cazul creșterii tarifelor pentru apeluri internaționale, 5% dintre utilizatorii finali-persoane fizice ar trece la utilizarea telefonie mobile și doar 3,8% dintre utilizatorii finali-persoane juridice.

concurențiale în vederea determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă trebuie realizată la nivel global, și nu separat, pe categorii de servicii.

De asemenea, așa s-a menționat la pct. 1 din prezenta sinteză, la identificarea unei piețe relevante, evaluarea condițiilor concurențiale aferente furnizării serviciilor care reprezintă obiectul analizei de substituibilitate completează criteriile substituibilității cererii și ofertei, furnizând indicii suplimentare cu privire la gradul de substituibilitate între cele două segmente de piață, și nu cu privire la situația concurențială pe piața relevantă respectivă în vederea determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă, care se realizează într-o etapă ulterioară.

În ceea ce privește observația unuia dintre respondenți referitoare la prezentarea în cadrul celui mai recent raport de date statistice publicat de Autoritate a unor cote de piață pentru cele două segmente de piață analizate, diferite de cele prezentate în Expunerea de motive, precizăm că, date fiind diferențele existente în ceea ce privește comportamentul de consum al celor două categorii de utilizatori finali, pentru evaluarea condițiilor concurențiale unul dintre criteriile analizate de Autoritate a fost *cota de piață* a furnizorilor de servicii de acces la puncte fixe, *calculată în funcție de numărul de abonați*, și nu în funcție de numărul de linii de acces (utilizatori). În acest context, precizăm că în rapoartele de date statistice semestriale publicate periodic de ANCOM, cotele de piață înregistrate de furnizorul fost monopolist și furnizorii alternativi de servicii de acces la puncte fixe pentru fiecare categorie de utilizatori finali au fost prezentate în funcție de numărul de linii de acces, și nu în funcție de numărul de abonați, explicându-se astfel diferențele între valorile prezentate în cele două documente.

De asemenea, așa cum se cunoaște, în vederea revizuirii piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de acces și apeluri la puncte fixe, Autoritatea a realizat un amplu proces de colectare și verificare a datelor, ocazie cu care a avut la dispoziție informații cu un nivel de detaliu și de acuratețe mult mai ridicat. Astfel, în urma acestor verificări, s-a constatat că, pentru determinarea cotelor de piață în funcție de numărul de linii de acces instalate, în vederea obținerii unor informații comparabile la nivelul furnizorilor de servicii de acces la puncte fixe, liniile de acces multiplu (de tip ISDN) trebuie înmulțite cu numărul de canale aferent (2 canale în cazul liniilor ISDN-BRA - de capacitate mică și 30 de canale în cazul liniilor ISDN-PRA – de capacitate mare). Prin urmare, și în acest caz, valorile rezultate sunt diferite de valorile cotelor de piață publicate în raportul de date statistice.

Pentru scopul acestei analize, având în vedere modalitățile diferite de furnizare și tarifare de către furnizori, precum și gradul ridicat de eterogenitate în ceea ce privește modalitatea de măsurare a serviciilor de acces comercializate, ANCOM a considerat că evaluarea cotelor de piață în funcție de numărul de abonați prezintă o relevanță și o acuratețe mai mare în ceea ce privește descrierea situației concurențiale la nivelul serviciilor de acces la puncte fixe furnizate abonaților-persoane fizice și, respectiv, abonaților-persoane juridice.

În ceea ce privește observația conform căreia modul în care utilizatorii persoane - juridice aleg furnizorii de servicii (de exemplu, societățile de mari dimensiuni pot încheia contracte cu furnizorii de servicii de comunicații electronice prin negociere directă sau prin licitație) reprezintă un argument în favoarea faptului că se asigură concurență pe acest segment de piață, reiterăm faptul că astfel de contracte, de regulă, nu privesc în mod exclusiv servicii de acces furnizate la puncte fixe – o parte semnificativă a contractelor se referă la servicii de apeluri și la alte servicii de comunicații electronice – și, în plus, așa cum s-a arătat și în Expunerea de motive, numărul acestor societăți nu este foarte ridicat. De asemenea, subliniem că ANCOM a recunoscut că există câteva diferențe în ceea ce privește

modalitatea de contractare a serviciilor de acces de către utilizatorii finali – persoane juridice, dar a arătat că o eventuală delimitare a categoriei „utilizatori – persoane juridice” în funcție de mărime nu poate fi realizată cu exactitate, pe baza unor criterii clare, fiecare furnizor utilizând propria clasificare, pe baza unor criterii eterogene, arbitrare și în continuă schimbare sau existând situații în care fiecare cumpărător își selectează propria categorie de utilizatori din care face parte. În concluzie, chiar dacă utilizatorii finali de mărime mare se pot caracteriza printr-un comportament diferit decât celelalte categorii de utilizatori, granițele unei astfel de categorii nu pot fi trasate în mod obiectiv și orice delimitare ar avea caracter fluid.

De asemenea, menționăm faptul că principalii concurenți ai S.C. Romtelecom S.A. (operatorii de rețele de cablu, operatorii de rețele publice mobile) furnizează servicii de acces la puncte fixe atât utilizatorilor finali - persoane fizice, cât și utilizatorilor finali – persoane juridice, iar eventuale diferențe, inclusiv de ordin concurențial, existente la nivel geografic (între mediul rural și mediul urban) între cele două categorii de utilizatori ar prezenta relevanță în cazul definirii unor piețe sub-naționale. În plus, prezența furnizorilor de rețele publice mobile pe piața serviciilor de acces la puncte fixe pentru persoane juridice nu poate reprezenta un argument în favoarea existenței unor diferențe cu privire la condițiile concurențiale de furnizare a serviciilor celor două categorii de utilizatori finali, având în vedere că aceștia furnizează servicii de acces la puncte fixe inclusiv utilizatorilor finali-persoane fizice.

Prin urmare, Autoritatea consideră că pe piețele relevante ale serviciilor de acces la puncte fixe furnizate utilizatorilor finali – persoane fizice, respectiv utilizatorilor finali - persoane juridice, în forma în care acestea au fost definite, condițiile concurențiale sunt similare.

În ceea ce privește condițiile concurențiale existente pentru furnizarea de servicii de apeluri la puncte fixe utilizatorilor finali – persoane fizice, respectiv utilizatorilor finali - persoane juridice, din datele prezentate în Expunerea de motive reiese că ambele categorii de utilizatori finali, la achiziționarea de servicii de acces la puncte fixe, cumpără inclusiv servicii de apeluri. Singura excepție este constituită de utilizatorii finali care realizează toate apelurile sau doar anumite categorii de apeluri prin intermediul procedurii de selectare și preselecție a transportatorului, însă gradul de utilizare al acestor tipuri de servicii fiind foarte scăzut în practică, nu determină un impact semnificativ asupra concluziilor privind situația concurențială. Prin urmare, argumentele prezentate în cazul serviciilor de acces în ceea ce privește caracteristicile cererii și ofertei pentru serviciile destinate utilizatorilor finali-persoane fizice, respectiv, persoane juridice, se aplică în mod similar și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe.

4. Piața relevantă a produsului ar trebui să cuprindă inclusiv serviciile de telefonie furnizate la puncte fixe prin intermediul tehnologiei xDSL, disponibile comercial începând cu anul 2005.

În cazul în care observația se referă la serviciile de telefonie la puncte fixe care pot fi furnizate prin intermediul suportului de acces la bucla locală (servicii reglementate din anul 2004), acestea sunt de fapt servicii furnizate prin intermediul unei perechi de fire metalice torsadate, prin tehnologia PSTN sau ISDN, și nu prin intermediul tehnologiei xDSL.

Astfel, în cazul accesului total, perechea de fire metalice torsadate este închiriată unui beneficiar, care o poate utiliza în mod exclusiv pentru furnizarea de:

- a) servicii de telefonie destinate publicului;

b) servicii de acces la comunicații electronice în bandă largă (prin intermediul tehnologiei xDSL) sau;

c) ambele tipuri de servicii.

În cazul accesului partajat, operatorul (furnizorul accesului) utilizează doar canalul de frecvență joasă (0 – 4 KHz) pentru furnizarea serviciilor de telefonie destinate publicului la puncte fixe, celelalte canale de frecvență fiind utilizate de beneficiar în scopul furnizării de servicii de acces la comunicații electronice în bandă largă (prin intermediul tehnologiei xDSL) sau de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe.

În consecință, având în vedere modalitatea de furnizare, serviciile de acces și, respectiv, de apeluri furnizate la puncte fixe prin intermediul serviciilor de acces total sau partajat la bucla locală, achiziționate la nivelul pieței de gros, sunt incluse în piețele relevante ale produselor identificate de ANCOM, acestea fiind practic servicii furnizate prin intermediul firelor metalice torsadate (prin intermediul rețelei PSTN) și considerate conexe serviciilor de acces la comunicații electronice în bandă largă.

În cazul în care observația se referă la serviciile furnizate prin intermediul tehnologiei VoIP, precizăm că, în conformitate cu punctul 2.2.1.3 din Expunerea de motive, piața relevantă include serviciile de acces furnizate la puncte fixe prin tehnologia VoIP gestionat, inclusiv prin intermediul unei conexiuni în bandă largă de fire metalice torsadate. Pe de altă parte, având în vedere caracterul emergent al acestora, serviciile de acces de tip VoIP gestionat, așa cum sunt ele furnizate în prezent de către S.C. Romtelecom S.A., sunt excluse din aria de aplicabilitate a remediilor.

5. Concluzia ANCOM conform căreia „testul celor trei criterii” nu este îndeplinit în cazul piețelor serviciilor de apeluri la puncte fixe nu este fundamentată pe dovezi clare, anumite criterii nefiind analizate în mod corespunzător.

Față de observațiile unora dintre respondenți referitoare la faptul că piețele serviciilor de apeluri la puncte fixe sunt caracterizate de prezența unor bariere ridicate (de natură structurală sau legală) la intrarea pe piață, precizăm următoarele:

1. În ceea ce privește *barierele de ordin legal* reprezentate de intervenția unor autorități locale care au stabilit condiții restrictive de instalare a infrastructurii (instalarea în subteran a rețelelor de comunicații electronice și condiții restrictive de autorizare a acestor lucrări), acestea nu pot fi înlăturate prin intermediul unor obligații impuse la nivelul pieței cu amănuntul, aceste concluzii fiind valabile atât în cazul serviciilor de acces, cât și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe.

Astfel, potrivit cadrului legal în vigoare la nivel național și comunitar, accesul la infrastructura fizică ce stă la baza furnizării rețelelor și serviciilor de comunicații electronice se realizează, de regulă, pe baza principiilor libertății contractuale și negocierii cu bună-credință a condițiilor tehnice și comerciale.

În mod excepțional, în situațiile și în condițiile expres prevăzute de dispozițiile legale în vigoare, ANCOM poate impune unui furnizor de rețele de comunicații electronice, obligația de a permite unui terț, furnizor de rețele de comunicații electronice, să utilizeze facilitățile destinate susținerii elementelor rețelelor, instalate, construite sau amenajate de primul furnizor.

Astfel, potrivit art. 12 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 privind accesul la rețelele publice de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 527/2002, cu

modificările și completările ulterioare, ce transpune prevederile art. 12 din Directiva 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul), dacă în urma unei analize de piață, un operator este desemnat ca având putere semnificativă pe o piață relevantă, ANCOM poate impune acestuia obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate. În aceste condiții, respectivii furnizori pot fi obligați, printre altele, să asigure negocierea cu bună-credință, cu orice terț care solicită accesul, furnizarea colocării sau a altor forme de utilizare partajată a spațiilor ori echipamentelor, inclusiv a conductelor, clădirilor și pilonilor.

În Nota Explicativă a Recomandării CE, Comisia Europeană a reținut, cu titlu exemplificativ, faptul că accesul la conducte poate reprezenta o parte importantă a oricărui remediu impus de Autoritate pe o piață de gros, în vederea soluționării problemelor legate de accesul fizic la rețea (pag. 32). În aceste condiții, eventualele obligații privind accesul la infrastructura fizică operată de un furnizor cu putere semnificativă nu pot face obiectul prezentei piețe relevante, ci eventual al piețelor relevante corespunzătoare accesului total sau partajat la bucla locală, respectiv a accesului în bandă largă, dacă în urma analizei de piață ce va fi realizată de ANCOM va rezulta necesitatea impunerii unor astfel de obligații.

De asemenea, potrivit art. 25 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 privind cadrul general de reglementare a comunicațiilor, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 591/2002, cu modificările și completările ulterioare, ce transpune dispozițiile art. 12 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directiva cadru), ANCOM poate impune unui furnizor de rețele de comunicații electronice, care efectuează lucrări din categoria celor prevăzute la art. 22 din același act normativ, asupra unui imobil aflat în proprietatea publică sau privată, obligația de a permite utilizarea partajată a facilităților, stabilind și condițiile în care aceasta se realizează.

Impunerea acestei obligații de către ANCOM se poate realiza în sarcina oricărui furnizor de rețele de comunicații electronice care instalează, întreține, înlocuiește sau mută orice elemente ale rețelelor de comunicații electronice pe, deasupra, în sau sub imobile aflate în proprietate publică sau privată, cu respectarea condițiilor cumulative prevăzute la alin. (1) al art. 25 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, nefiind condiționată de desemnarea acestuia ca având puterea semnificativă pe o piață relevantă. În principiu, potrivit Directivei cadru, ANCOM poate impune această obligație în acele situații în care furnizorii de rețele de comunicații electronice sunt privați de accesul la alternative viabile de acces la infrastructura fizică, ca urmare a cerințelor de protecție a mediului, de amenajare a teritoriului sau a celor privind sănătatea ori siguranța populației.

2. În ceea ce privește *barierele structurale*, referitor la faptul că S.C. Romtelecom S.A. beneficiază de economii de scop greu de atins de alți furnizori, ținând cont că poate furniza atât servicii de acces, cât și servicii de apeluri, spre deosebire de furnizorii de servicii care intră pe piață prin furnizarea în mod exclusiv a serviciilor de apeluri prin procedura de selectare și preselecție a operatorului, subliniem că analiza acestui criteriu trebuie să se realizeze la nivelul tuturor furnizorilor prezenți pe piață, și nu doar la nivelul celor care furnizează servicii prin procedura de selectare/preselecție a transportatorului. Astfel, majoritatea furnizorilor de servicii de apeluri care acționează pe piață pot furniza toate categoriile de servicii de apeluri pe care le oferă S.C. Romtelecom S.A., în timp ce principalii concurenți ai furnizorului fost monopolist comercializează pachete de servicii de comunicații electronice la tarife foarte avantajoase. Astfel, atât operatorii mari de rețele de cablu, cât și

operatorii de rețele publice mobile (care au intrat recent pe aceste piețe) oferă servicii de telefonie – acces și apeluri la pachet cu servicii de acces la internet, servicii de telefonie la puncte mobile și/sau servicii de retransmisie a programelor audiovizuale, astfel încât avantajele ce decurg din comercializarea unor pachete de servicii nu sunt exclusiv o caracteristică a activității furnizorului fost monopolist.

Mai mult, creșterea constantă a traficului de voce realizat prin intermediul rețelelor de acces ale operatorilor alternativi în ultimii 4 ani, cât și dezvoltarea curentă a infrastructurilor alternative și intrarea pe piață a unui număr semnificativ de furnizori, reprezintă indicii că deținerea controlului asupra unei rețele greu de duplicat nu mai reprezintă o barieră absolută la intrarea pe piață.

De asemenea, este important de menționat că avantajele potențiale care decurg din poziția deținută de S.C. Romtelecom S.A. la nivelul piețelor de gros sunt adresate prin adoptarea unor măsuri de reglementare ex ante corespunzătoare. Având în vedere că S.C. Romtelecom S.A. este cel mai mare operator de rețele publice fixe integrat pe verticală, fiind activ, la nivel național, atât la nivelul piețelor de gros, cât și la nivelul piețelor cu amănuntul, existând astfel posibilitatea de a utiliza poziția deținută pe piața de gros în vederea influențării concurenței pe piața cu amănuntul, prin refuzul de a furniza altor operatori accesul la rețeaua proprie, ANCOM a propus ca serviciile pe care trebuie să le furnizeze la nivel de gros – servicii de origine, tranzit și terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie – să se realizeze la tarife orientate în funcție de costuri și în condiții nediscriminatorii. De asemenea, având în vedere că tarifele pe care le practică S.C. Romtelecom S.A. pentru serviciile reglementate la nivelul pieței de gros sunt stabilite la un nivel fundamentat în funcție de costurile eficiente și ținând cont că tarifele pe care le practică pentru serviciile de telefonie furnizate la puncte fixe pe piața cu amănuntul reflectă, în mare parte, tarifele practicate de către concurenți săi, ANCOM consideră că este puțin probabil ca furnizorul fost monopolist să se angajeze în practici anti-concurențiale prin micșorarea marjei de profit.

Unul dintre respondenți consideră că imposibilitatea furnizorilor de servicii de apeluri prin procedura de selectare/preselectare a transportatorului de a oferi o singură factură pentru acces și apeluri reprezintă o barieră pe care o întâlnesc utilizatorii finali în momentul în care doresc să schimbe furnizorul ale cărui servicii de apeluri le utilizează în prezent, iar acest impediment ar putea fi înlăturat prin impunerea unei obligații de a oferi, în vederea revânzării, serviciul de acces la propria rețea (Wholesale Line Rental - WLR). Față de această observație, precizăm că trăsătura esențială a serviciilor de apeluri furnizate prin procedura de selectare/preselectare a transportatorului este tocmai aceea de a oferi utilizatorilor finali posibilitatea de a alege furnizorul pe care îl doresc, fie pentru o anumită categorie de apeluri, fie apel cu apel, astfel încât, în mod implicit, achiziționarea unei linii de acces de la același furnizor nu este în măsură să elimine eventuala barieră invocată de respondent. Pe de altă parte, subliniem că analiza barierelor în calea schimbării furnizorilor de servicii de apeluri se realizează în ansamblu, la nivelul întregii piețe, și nu doar în ceea ce privește serviciile de apeluri puse la dispoziție prin acces indirect, prin intermediul rețelei altui furnizor. Astfel, dacă se iau în considerare toți furnizorii de servicii de apeluri prezenți pe piață (inclusiv cei care oferă servicii prin rețele proprii), din studiile de piață realizate în rândul utilizatorilor finali, precum și din valorile înregistrate de ratele de „churn” ale S.C. Romtelecom S.A a rezultat că astfel de bariere sunt din ce în ce mai puține și nu mai reprezintă un obstacol semnificativ pentru utilizatorii care au luat decizia de a schimba furnizorul sau serviciile de telefonie pe care le utilizează în prezent.

3. În ceea ce privește *dinamica pieței* – tendința către concurență efectivă, în primul rând, subliniem că acest criteriu trebuie analizat din perspectivă dinamică, și nu doar pe baza datelor de piață actuale.

Astfel, în Expunerea de motive, ANCOM a arătat că evoluțiile înregistrate în structura piețelor corespunzătoare serviciilor de apeluri - scăderea cotelor de piață, evoluția tarifelor - S.C. Romtelecom S.A. a practicat tarife pentru serviciile de acces și serviciile de apeluri situate, în medie, sub nivelul maxim permis prin formula de control al creșterii tarifelor, ca răspuns la strategiile agresive de preț adoptate de operatorii care oferă servicii de acces prin intermediul rețelelor de cablu la niveluri foarte scăzute sau chiar în mod gratuit și pentru a concura cu serviciile oferite pe piață la nivel național de S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. la tarife competitive, barierele scăzute în calea dezvoltării pe piață și presiunile concurențiale puternice exercitate în mod direct de la nivelul altor piețe (de exemplu, de la nivelul piețelor de apeluri la puncte mobile) reprezintă suficiente indicii care să susțină faptul că, în orizontul de timp al analizei, piețele relevante corespunzătoare serviciilor de apeluri la puncte fixe, inclusiv cea corespunzătoare apelurilor locale și naționale la puncte fixe, prezintă caracteristicile unor piețe care tind către concurență efectivă.

4. În ceea ce privește necesitatea menținerii reglementării ex ante pentru a fi prevenite posibilele abuzuri de poziție dominată, trebuie precizat că o astfel de intervenție ex ante se justifică numai în mod excepțional, acolo unde piața, prin forțele proprii, nu asigură mecanismele de reglare în vederea promovării concurenței, iar pe piața relevantă este necesară luarea unor măsuri complexe combinate cu o intervenție frecventă și rapidă a autorității de reglementare. Regula o constituie aplicarea legislației generale în domeniul concurenței. Având în vedere că piețele de apeluri au o dinamică ce tinde către concurență, rezultă că intervenția specifică, prin intermediul reglementării *ex ante*, nu mai este necesară. În acest caz, legislația din domeniul concurenței asigură instrumentele necesare pentru a contracara eventualele practici anticoncurențiale pe această piață.

ANCOM consideră că deși există anumite bariere la intrarea pe piețele cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe, este puțin probabil ca acestea să fie foarte ridicate astfel încât intrarea pe piață să fie împiedicată sau îngreunată. Pe de altă parte, subliniem faptul că, în condițiile în care ar fi existat bariere ridicate la intrarea pe piață, analiza celui de-al doilea criteriu arată că, dintr-o perspectivă dinamică, piețele serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe tind către concurență efectivă. În ceea ce privește aplicarea celui de-al treilea criteriu, ANCOM consideră că orice problemă concurențială poate fi remediată de către Consiliul Concurenței, care va putea stabili dacă anumite practici constituie sau nu un abuz de poziție dominantă conform legislației din domeniul concurenței. Prin urmare, în conformitate cu art. 2 din Recomandarea CE, dacă cele trei criterii nu sunt îndeplinite cumulativ, piața astfel analizată nu mai este susceptibilă de reglementare ex ante.

6. Toate categoriile de apeluri furnizate la puncte fixe ar trebui incluse în aceeași piață relevantă a produsului, având în vedere că este îndeplinit criteriul substituibilității ofertei, chiar dacă acest aspect nu produce modificări în ceea ce privește concluziile actuale cu privire la revizuirea piețelor serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe.

Așa cum se poate observa din Expunerea de motive, în ceea ce privește serviciile de apeluri la puncte fixe, ANCOM a considerat că serviciile de apeluri locale și naționale,

serviciile de apeluri fix-mobil și, respectiv, serviciile de apeluri internaționale, constituie piețe ale produsului distincte, având în vedere că din punctul de vedere al cererii, cât și al condițiilor concurențiale, există diferențe semnificative care justifică definirea unor piețe diferite.

Indiferent de modalitatea aleasă în vederea furnizării serviciilor de apeluri la nivelul pieței cu amănuntul, nu există vreo constrângere de ordin tehnic care să împiedice un furnizor să ofere toate categoriile de servicii de apeluri corespunzătoare piețelor relevante. Mai mult, toate categoriile de apeluri sunt, de cele mai multe ori, oferite „la pachet” utilizatorilor finali, excepție făcând doar situația în care utilizatorul final decide să utilizeze procedura de selectare sau preselecție a transportatorului doar pentru o anumită categorie de apeluri. Astfel, din punctul de vedere al ofertei, apelurile locale/naționale, apelurile fix-mobil și apelurile internaționale sunt substituibile. Cu toate acestea, având în vedere o serie de diferențe existente atât din punctul de vedere al substituibilității cererii, cât și al condițiilor concurențiale la nivelul furnizării celor trei categorii de servicii, ANCOM a considerat oportună delimitarea unor piețe distincte pentru fiecare categorie de apeluri.

7. Chiar dacă în prezent definirea unor piețe geografice subnaționale pentru serviciile de acces furnizate la puncte fixe este prematură, ar trebui să se ia în considerare posibilitatea de a se defini astfel de piețe pentru piețele corespunzătoare de gros.

În ceea ce privește posibilitatea delimitării unor piețe geografice relevante de gros la nivel subnațional, Autoritatea subliniază că delimitarea piețelor relevante de gros se realizează pornind de la piețele cu amănuntul corespunzătoare. Astfel, este puțin probabil ca, în lipsa condițiilor necesare pentru definirea unor piețe subnaționale cu amănuntul, să poată fi definite piețe de gros la un nivel mai restrâns decât teritoriul național.

După cum s-a precizat și în Expunerea de motive, chiar dacă în prezent definirea unor piețe geografice ale produsului aferente serviciilor de acces la puncte fixe la un nivel mai restrâns decât teritoriul național este prematură, ANCOM va monitoriza îndeaproape evoluția condițiilor concurențiale pe întreg teritoriul țării, în perioada următoare, astfel încât, în cazul în care vor exista modificări substanțiale ale condițiilor concurențiale care să impună delimitarea unor piețe subnaționale, analiza de piață va fi revizuită într-o perioadă mai scurtă de timp decât perioada inițială avută în vedere (de 2 ani).

8. În analiza situației concurențiale pe piața relevantă a serviciilor de acces la puncte fixe trebuie luați în considerare mai mulți factori, precum imposibilitatea furnizorului fost monopolist de a practica tarife la nivelul maxim permis prin formula de control al creșterii tarifelor sau nivelul rentabilității

Autoritatea consideră că nivelul actual de concurență existent pe piața serviciilor de acces la puncte fixe nu impune constrângeri suficiente asupra comportamentului S.C. Romtelecom S.A. Având în vedere că serviciile de acces la puncte mobile nu fac parte din piața relevantă corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe (în momentul calculării cotelor de piață fiind luate în considerare numai volumele de vânzări ale serviciilor de acces de tip „Homezone” furnizate de către operatorii de rețele publice mobile, care fac parte din aceeași piață relevantă), cota de piață înregistrată de către furnizorul fost monopolist pe această piață se menține ridicată.

Cota de piață ridicată pe care o înregistrează furnizorul fost monopolist nu conduce în mod automat la concluzia că S.C. Romtelecom S.A. este în măsură să crească tarifele și să obțină profituri excesive. De altfel, acest aspect a fost avut în vedere în momentul stabilirii remediilor în sarcina S.C. Romtelecom S.A.

De asemenea, precizăm că informațiile privind nivelul rentabilității capitalului angajat nu prezintă relevanță pentru analiza situației concurențiale în vederea identificării eventualelor furnizori cu putere semnificativă pe piață.

În orice caz, Autoritatea consideră că datele privind nivelul ROCE (rentabilitatea capitalului angajat) a unui furnizor fost monopolist nu sunt concludente, având în vedere următoarele aspecte:

1. datele din situațiile financiare separate pentru unitățile de afaceri *acces și apeluri* depind de variabile cum ar fi strategiile de preț pentru furnizarea unor pachete care includ o gamă mai largă de servicii (servicii de acces, servicii de apeluri, servicii de acces în bandă largă) și de regimul de reglementare a celor două servicii;

2.. profitabilitatea scăzută se poate datora procesului de restructurare și organizare realizat de operatorul fost monopolist sau faptului că acesta se află în faza de început (ascendent) a ciclului investițional, și nu doar lipsei unui furnizor cu putere semnificativă pe piață.

9. Barierele existente la intrarea pe piața serviciilor de acces la puncte fixe sunt scăzute, mai ales ținând cont de ofertele operatorilor de rețele de cablu disponibile în mediul urban și a ofertelor de tip „Homezone” ale operatorilor de rețele publice mobile disponibile la nivel național.

Autoritatea nu contestă că, spre deosebire de nivelul barierelor existente la intrarea pe piața relevantă corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe în majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene, în România, nivelul acestor bariere la intrarea pe piață este mai redus, însă nu într-o măsură suficientă pentru a permite erodarea însemnată a puterii pe piață pe care o deține S.C. Romtelecom S.A. până la nivelul la care s-ar putea considera că furnizorul fost monopolist nu mai deține putere semnificativă.

De altfel, în Expunerea de motive s-a precizat că au fost identificate anumite indicii care sugerează dezvoltarea pe viitor a concurenței pe această piață, ale cărei evoluții impact va fi monitorizat de Autoritate în perioada următoare. Totuși, pe baza datelor și a informațiilor analizate, a factorilor structurali care au stat la baza evoluțiilor înregistrate de piață în perioada 2007 – 2008, ANCOM a considerat că, în prezent, nu sunt îndeplinite criteriile necesare pentru a susține cu certitudine că piața va continua trendul înregistrat în anul 2008, astfel încât să poată concluziona că gradul de concurență pe piața serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie este îndeajuns de ridicat și sustenabil pe termen scurt și mediu (în orizontul de timp al analizei de piață) și că, din punct de vedere prospectiv, nu mai există riscul ca S.C. Romtelecom S.A. să abuzeze de poziția sa încă dominantă pe această piață, fiind astfel necesară retragerea în totalitate a măsurilor de reglementare. Pe de altă parte, reiterăm faptul că Autoritatea a ținut cont de aceste indicii la stabilirea remediilor în sarcina S.C. Romtelecom S.A., potrivit principiului proporționalității.

10. Aplicarea testului celor trei criterii pe piața corespunzătoare serviciilor de acces furnizate la puncte fixe este puțin probabil să aibă ca rezultat identificarea unei piețe susceptibile pentru reglementare ex ante

Întrucât piața corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie este inclusă în Recomandarea CE, corespunzând pieței nr. 1, ANCOM nu are obligația de a aplica testul celor trei criterii. Astfel, pentru piețele incluse în Anexa la Recomandarea CE se prezumă că cele trei criterii sunt îndeplinite în mod cumulativ. Conform prevederilor în vigoare la nivel european, Comisia Europeană impune ca pe piețele susceptibile de a fi reglementate ex ante să se realizeze o analiză a situației concurențiale în vedere identificării puterii semnificative pe piața respectivă. Cu toate acestea, în mod practic, analiza situației concurențiale abordează existența barierelor la intrarea pe piață și evaluarea concurenței potențiale, primele dintre cele 3 criterii care trebuie îndeplinite de o piață pentru a fi considerată relevantă pentru reglementarea ex ante. De asemenea, necesitatea impunerii obligațiilor de selectare și preselecție a transportatorului la nivelul pieței cu amănuntul, pentru a remedia barierele ridicate la intrarea pe piață, face insuficientă aplicarea doar a legislației în domeniul concurenței.

II. Impunerea obligațiilor specifice în sarcina operatorului cu putere semnificativă pe piața relevantă identificată corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie

1. Se consideră inoportun și prematur ca obligațiile impuse anterior pe piața cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces furnizate la puncte fixe să fie restrânse doar la obligația de a oferi abonaților acces la servicii de telefonie la puncte fixe prin intermediul procedurii de selectare și preselecție a transportatorului și obligația de a nu condiționa furnizarea serviciilor de acces la puncte fixe de acceptarea de către utilizatorii finali a unor prestații suplimentare, fără legătură cu serviciul solicitat; de asemenea, se propune impunerea unei obligații suplimentare în sarcina S.C. Romtelecom S.A., și anume obligația de a oferi, în vederea revânzării, serviciul de acces la rețeaua publică fixă de telefonie („wholesale line rental”)

Cu privire la această observație, precizăm că, în cadrul procesului de identificare a piețelor relevante, atunci când este identificată o anumită deficiență la nivelul pieței și există un furnizor desemnat ca având putere semnificativă, remediile propuse trebuie să fie justificate și proporționale, astfel încât să contrabalanseze problemele identificate.

În urma revizuirii pieței relevante cu amănuntul a serviciilor de acces furnizate la puncte fixe și, în mod particular, a problemelor concurențiale pe această piață, ANCOM consideră că nu se mai justifică menținerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației privind controlul tarifelor și, implicit, a obligației privind evidența contabilă separată. Astfel, Autoritatea a considerat că nu există indicii care să susțină că S.C. Romtelecom S.A. ar putea abuza de poziția sa dominantă în sensul majorării tarifelor de acces în perioada de timp supusă prezentei analize de piață, dacă obligația de a respecta plafoanele tarifare ar fi eliminată.

În acest sens, Autoritatea a arătat că, deși începând din luna mai a anului 2007, S.C. Romtelecom S.A. i-au fost impuse obligații privind respectarea unor plafoane tarifare pentru serviciile de acces și serviciile de apeluri furnizate pe piețele cu amănuntul pe care a fost desemnat ca având putere semnificativă, S.C. Romtelecom S.A. a practicat tarife pentru serviciile de acces și serviciile de apeluri situate, în medie, sub nivelul maxim permis prin formula de control a creșterii tarifelor, ca răspuns la strategiile agresive de preț adoptate de

operatorii care oferă servicii de acces prin intermediul rețelelor de cablu la niveluri foarte scăzute sau chiar în mod gratuit și pentru a concura cu serviciile oferite pe piață la nivel național de S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. la tarife competitive.

De asemenea, în afară de posibilitatea practicării unor tarife excesive, S.C. Romtelecom S.A. ar putea discrimina între diferite categorii de utilizatori, putând percepe tarife mai mari celor mai puțin protejați de concurență (comportament discriminatoriu). S.C. Romtelecom S.A. a avut posibilitatea de a practica tarife diferențiate la nivel geografic și, în acest mod, de a contracara diferențele existente în ceea ce privește condițiile concurențiale din anumite zone geografice (indiferent dacă condițiile concurențiale diferite se reflectă și în diferențe în ceea ce privește costurile înregistrate cu furnizarea serviciilor de acces în acele zone). Cu toate acestea, S.C. Romtelecom S.A. a practicat tarife uniforme la nivel național în ceea ce privește taxa de conectare și abonamentul, chiar dacă în zonele urbane, spre deosebire de localitățile din mediul rural în care este, cu precădere, unicul furnizor de servicii de acces la puncte fixe, există furnizori cu care concurează.

Ca urmare, ANCOM consideră că, în orizontul de timp al analizei de piață, este foarte puțin probabil ca S.C. Romtelecom S.A. să manifeste un comportament abuziv sau discriminatoriu din punctul de vedere al nivelului tarifelor practicate.

Cu privire la observația conform căreia eliminarea obligației S.C. Romtelecom S.A. de a nu practica prețuri de ruinare nu este justificată având în vedere că tarifele pentru furnizarea serviciului de acces necondiționat la bucla locală nu sunt orientate în funcție de costuri, ceea ce permite S.C. Romtelecom S.A. subvenționarea tarifelor pe piața cu amănuntul din tarifele practicate pe piața corespunzătoare de gros, ANCOM consideră că este puțin probabil ca astfel de probleme să apară în ceea ce privește serviciile de acces la puncte fixe furnizate pe piața cu amănuntul, având în vedere că accesul la bucla locală (total și partajat) este reglementat, S.C. Romtelecom S.A. având obligația de a furniza acces la bucla locală la tarife reglementate și în condiții nediscriminatorii. De asemenea, subvenționarea serviciilor furnizate pe piața cu amănuntul pe baza prețurilor practicate pe piața de gros poate fi realizată doar în condițiile în care veniturile obținute din furnizarea acestor servicii sunt suficiente pentru acest scop. Cu toate acestea, în anul 2008, veniturile înregistrate de către unitatea de afaceri "Rețea de acces" a S.C. Romtelecom S.A. corespunzătoare furnizării către terți a serviciilor de acces la bucla locală erau în valoare de 1,3 milioane euro, de aproximativ 330 de ori mai mici decât decontările interne cu același obiect către unitatea de afaceri „Vânzarea cu amănuntul”. De asemenea, menținerea reglementării tarifelor la nivelul pieței de gros a serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe împiedică manifestarea unui comportament abuziv din partea S.C. Romtelecom S.A., prin imposibilitatea realizării unei subvenții încrucișate între tarifele practicate pe piața de gros și cele practicate pe piața cu amănuntul, având în vedere că o reducere a prețurilor sub costuri pe piața cu amănuntul nu poate fi contrabalansată prin majorarea tarifelor la nivelul pieței de gros, iar S.C. Romtelecom S.A. ar trebui să suporte în totalitate pierderile generate de adoptarea unei eventuale decizii în acest sens.

Având în vedere că există premisele necesare pentru ca poziția dominantă și avantajul integrării pe verticală ale S.C. Romtelecom S.A. să se manifeste într-o măsură mai puțin semnificativă pe perioada de timp prevăzută pentru analiza de piață, ANCOM consideră oportună și necesară retragerea obligațiilor privind controlul tarifelor și obligația de evidență contabilă separată care nu constituie un remediu individual, impus sau justificat în izolare de celelalte remedii, rolul său materializându-se în sprijinirea implementării celorlalte remedii.

În ceea ce privește impunerea unei obligații de a oferi, în vederea revânzării, serviciul de acces la propria rețea (Wholesale Line Rental - WLR), precizăm că, la nivel european, au fost alese mai multe soluții:

a) impunerea unui remediu la nivel de gros, în urma definirii unei noi piețe relevante;

b) impunerea unui remediu la nivelul piețelor cu amănuntul (piețele nr. 1 și 2 din Recomandarea 2003/311/CE) în conformitate cu art. 17 din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice;

c) impunerea unui remediu la nivelul pieței nr. 8 din Recomandarea 2003/311/CE - piața serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie.

Impunerea acestui remediu a fost acceptată de Comisia Europeană în toate cele 3 variante de mai sus. Având în vedere natura acestui remediu, precum și dispozițiile art. 12 alin. (2) lit. d) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 privind accesul la rețelele publice de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 527/2002, cu modificările și completările ulterioare, care stabilesc că o formă a obligației de acces o constituie furnizarea către terți a anumitor servicii, prin vânzarea pe gros acestora, în vederea revânzării, ANCOM consideră că este mai potrivit ca impunerea obligației de a oferi WLR să fie analizată în contextul analizei unei piețe de gros. Prin urmare, oportunitatea impunerii acestei obligații va fi analizată în *Sinteza observațiilor la proiectele de măsuri ale Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie și serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie din România.*

2. Retragera obligației de evidență contabilă separată pe toate piețele pe care S.C. Romtelecom S.A. a fost desemnat ca având putere semnificativă

Având în vedere că odată cu retragerea obligațiilor de control al tarifelor pe toate piețele cu amănuntul pe care S.C. Romtelecom S.A. a fost identificat ca având putere semnificativă va fi retrasă și obligația de evidență contabilă separată corespunzătoare pe aceste piețe, o astfel de obligație fiind menținută doar la nivelul piețelor de gros, propunerea transmisă va fi analizată în cadrul *Sintezei observațiilor la proiectele de măsuri ale Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie și serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie din România.*